

2024-07-27

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.hc.delning@regeringskansliet.se

Er referens:
S2024/00726

Remissyttrande - En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23)

Om Organisationen Sveriges Servicestationer (OSS)

Organisationen Sveriges Servicestationer bildades 1934, består av 900 medlemmar och organiserar de av landets drivmedelshandlare som är fria företagare. Våra medlemmar företräder vi i deras tre roller som arbetsgivare, som branschverksamma och som avtalsknutna till drivmedelsbolagen.

Organisationen Sveriges Servicestationers utgångspunkter är:

1. Att förslag som påverkar möjligheten att bedriva seriös, konkurrensneutral handel inte ska förespråkas,
2. Att förslag som innebär investeringar eller ökade insatser i form av administration, personal eller kostnader ska användas sparsamt och vägas mot önskad effekt och ske enligt proportionalitetsprincipen,
3. Att konkurrensneutralitet ska uppnås mellan olika aktörer och i olika delar av landet samt
4. Att förslagen bidrar till önskad effekt, och inte medför oönskade konsekvenser.

Angående SOU2024 23

OSS övergripande kommentar till SOU 2024:23 är att enligt Folkhälsomyndighetens Nationella folkhälsoenkät rökte 5,8 procent av befolkningen år 2022. Detta kan jämföras med ett genomsnitt på 23 procent i EU:s medlemsländer (år 2020). När förslag på nya regleringar av nikotinnehållande produkter ska övervägas måste detta perspektiv ingå.

Att det har funnits alternativ som kommersiellt kunnat konkurrera med cigaretterna måste ses som en delförklaring till varför Sverige så tydligt avviker från jämförbara länders konsumtionsvanor. Helt enkelt för att de flesta alternativ varit förbjudna i EU, fram tills den elektroniska cigaretten accepterades vid förra översynen av Tobaksproduktdirektivet.

Det svenska undantaget från EU:s snusförbud har varit viktigt för den svenska folkhälsan och varit kommersiellt betydelsefull för svenska återförsäljare. Detta är någonting som inte uppmärksammas eller värnas i den aktuella utredningen.

Förslag som OSS stödjer

De förslag Askersjö har lagt fram utgår från att ålderskontrollen vid köp av tobaksprodukter i handeln inte fungerar. Vår erfarenhet är att detta är ett ansvar som handeln tar och reglerna efterlevs. Omsorgen om minderåriga är en viktig uppgift för återförsäljare av tobaks- och nikotinprodukter, ett ansvar som är väletablerat bland OSS medlemsföretag.

Att införa ett förbud mot att långa tobaksprodukter till minderåriga är dock ett viktigt och bra förslag för att täppa till den möjlighet av tillgång till produkter med åldersgräns som ålderskontrollen inte kan lösa.

Ett förbud mot förvaring av tobaksprodukter i lokaler som inte kan anses tillhöra butik med tillstånd att sälja sådana är även det en förnuftig restriktion som kommer försvåra för illegal hantering av exempelvis oskattade produkter eller stöldgods. Detta förslag skyddar minderåriga och stärker den seriösa handelns möjligheter att konkurrera.

OSS finner även en ökad centralisering av tillsynsmännens utbildning som välmotiverat. Det är idag orimligt stor skillnad i kompetens och tolkningar av gällande rätt mellan kommunerna. Det som är tillåtet i kommunen kan vara förbjudet i grannkommunen. Detta skapar oförutsägbarhet och snedvriden konkurrens för samma typ av servicestationer på olika sidor kommungränsen.

OSS samverkar gärna med Folkhälsomyndigheten för att öka kunskapen om kategorin och hur medlemmarna upplever mötet med de kommunala tillsynspersonerna. Utredningen lämnar ett viktigt förslag för ökad rättssäkerhet och likabehandling.

Det vore därtill lämpligt om en översyn av de kommunala tillsynsavgifterna gjordes av Folkhälsomyndigheten. Idag är det betydande skillnader i vad kommunerna anser motiverat, vilket omedelbart påverkar konkurrensförutsättningarna mellan OSS olika medlemsföretag.

En vanlig servicestation betalar i diverse tillsynsavgifter (alltså utöver tillståndsavgifter) ca 40 000 kr per år. Utöver den faktiska kostnaden tillkommer egen arbetstid och administration. Kostnaden motsvarar ca 20 % av en genomsnittlig servicestations lönsamhet, och för mindre stationer, hela dess vinst.

Många kommuner hänvisar till SKRs rekommendationer för tillsynsavgifter. Även om det är bra att koordinering finns, så behövs en bättre statlig styrning av tillsynsavgifter och att inte frågan lämnas därefter till SKR som inte har någon insyn eller möjlighet till ansvarsutkrävande. Diskrepansen under nuvarande system för tillsynsavgifter är alltför godtycklig.

Förslag som OSS inte stödjer

OSS ser ingen anledning för staten att detaljreglera nikotinstyrkan i en produkt där efterfrågan har en betydande bredd. Det finns ingen typisk snusare, en del vill ha svagare produkter och andra vill ha starkare. Askersjös förslag hindrar inte att en storsnusare stoppar in tre prillor på en gång, vilket gör nikotinrestriktioner till meningslösa symboler som inte åstadkommer annat än att störa en välfungerande marknad.

Det finns uppgifter att mer än hälften av dagens sortiment skulle förbjudas om Askersjös förslag fick gehör. Detta kommer självfallet få konsekvenser för en

bransch där försäljning av nikotinpåsar och snus sedan länge varit betydligt mer lönsamt än cigarettförsäljning.

I det fall en reglering av nikotinstyrka ska införas bör denna följa den industristandard som tillverkarna tagit fram. Det skulle medföra minimal inskränkning av sortimentet utan att medföra att rökning blev mer attraktivt än snusande, och därmed både påverka handelns förutsättningar och försämra folkhälsan.

Stockholm enligt ovan,

Robert Dimmlich
VD, Organisationen Sveriges Servicestationer (OSS)